

บทที่ ๓

อนิยม-ปฏิเสธสรรพนาม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดและเกณฑ์ที่นักภาษาศาสตร์ใช้ในการจำแนก คำสรรพนามออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและ คุณสมบัติของอนิยม-ปฏิเสธสรรพนาม

คำว่า อนิยม-ปฏิเสธสรรพนาม เป็นคำที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อใช้เรียกคำสำคัญที่เป็น วัตถุประสงค์ของการวิจัย หมายถึงคำสรรพนามรูปเดียวกันแต่ทำหน้าที่ได้ ๒หน้าที่ คือ หน้าที่แสดง การถามกับหน้าที่ไม่แสดงการถาม ต่อเมื่อกล่าวถึงคำสรรพนามโดยเจาะจงหน้าที่เพียงอย่างใด อย่างหนึ่งจึงจะเรียกชื่อตามหมวดคำ กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงคำสรรพนามที่ใช้แสดงการถามจะเรียก ว่าปฏิเสธสรรพนามและเมื่อกล่าวถึงคำสรรพนามที่ไม่ใช่แสดงการถามจะเรียกว่าอนิยมสรรพนาม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและชัดเจนในการอ้างถึงต่อไป

๓.๑ การจำแนกคำนามออกจากคำสรรพนาม

ในเบื้องต้นนี้ผู้วิจัยต้องหาเกณฑ์ที่สามารถใช้จำแนกคำนามและสรรพนามออก จากกันก่อนเพราะคำ ๒ ประเภทนี้มีคุณสมบัติเหมือนกัน คือ สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน ได้และทำหน้าที่ได้อย่างเดียวกัน ตัวอย่าง

๑. ตำแหน่งหน้าคำกริยา ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน

ตัวอย่าง ครูสอนหนังสือ
ใครสอนหนังสือ

๒. ตำแหน่งหลังคำกริยา ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรง

ตัวอย่าง ครูสอนนักเรียน
ครูสอนใคร

๓. ตำแหน่งหลังหน่วยกรรมตรง ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรอง

ตัวอย่าง แม่ป้อนยาลูก
แม่ป้อนยาใคร

๔. ตำแหน่งหลังคำบุพบท ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรอง
ตัวอย่าง หนังสือเล่มนี้เป็นของน้อง
หนังสือเล่มนี้เป็นของใคร
๕. ตำแหน่งต้นประโยค ทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็ม
ตัวอย่าง พรุ่งนี้คุณมา ก็มาพักที่นี่ได้
เมื่อไรคุณมา ก็มาพักที่นี่ได้
๖. ตำแหน่งเดียวกับหน่วยนามเดี่ยว ทำหน้าที่เป็นหน่วยนามเดี่ยว
ตัวอย่าง รถ!
อะไร?
๗. ปรากฏหน้าส่วนขยายบอกจำนวน ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยนาม
ตัวอย่าง ของอย่างหนึ่งหล่นจากกระเป๋า
อะไรอย่างหนึ่งหล่นจากกระเป๋า
๘. ปรากฏหน้าส่วนขยายบอกความชี้เฉพาะ ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยนาม
ตัวอย่าง เขามองหาเด็กคนนั้น
เขามองหาใครคนนั้น
๙. ปรากฏหน้าส่วนขยายบอกความไม่ชี้เฉพาะ ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยนาม
ตัวอย่าง เขาอยากซื้อขนมอย่างอื่น
เขาอยากซื้ออะไรอย่างอื่น
๑๐. ปรากฏหน้าอนุภาคย่คุณศัพท์ ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยนาม
ตัวอย่าง คนที่ไม่มารายงานตัวตามวันเวลาดังกล่าวจะถูกตัดสิทธิ์
ผู้ใดที่ไม่มารายงานตัวตามวันเวลาดังกล่าวจะถูกตัดสิทธิ์

จะเห็นว่าทั้งคำนามและสรรพนามสามารถปรากฏได้ในตำแหน่งเดียวกันทั้ง ๑๐

ตำแหน่งดังตัวอย่างข้างต้นและทำหน้าที่ได้เหมือนกัน ๕ หน้าที่คือ ประธาน กรรมตรง กรรมรอง ส่วนเติมเต็มและหน่วยนามเดี่ยว ดังนั้นเกณฑ์ด้านตำแหน่งและหน้าที่ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างของคำ ๒ ประเภทนี้ได้จึงต้องอาศัยเกณฑ์อื่นมาช่วยจำแนก เกณฑ์ที่สามารถใช้จำแนกได้คือการปรากฏร่วมกับคำคุณศัพท์ ตัวอย่าง

๑. ก. คนอ้วนคนนี้กินจุ
ข. * ใครอ้วนคนนี้กินจุ
๒. ก. คนผอมบางคนกินจุ
ข. * ใครผอมบางคนกินจุ

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำนามมีคำคุณศัพท์มาขยายได้แต่คำสรรพนามมีคำคุณศัพท์มาขยายไม่ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำคุณศัพท์เป็นเกณฑ์ในการจำแนกคำ ๒ ประเภทนี้ออกจากกัน

๓.๒ การแบ่งประเภทของคำสรรพนาม

เมื่อจำแนกคำนามออกจากคำสรรพนามตามข้อ ๓.๑ แล้ว ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยจะได้ศึกษาว่าคำสรรพนามแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้กี่ประเภท ในการจำแนกคำสรรพนามออกเป็นประเภทต่าง ๆ นั้น นักภาษาศาสตร์มีความเห็นที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

๓.๒.๑ กิวอน (Givón, ๑๙๘๔ : ๓๕๕) แบ่งคำสรรพนามออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ตามความหมาย ได้แก่ คำสรรพนามชี้เฉพาะ (definite pronouns) และคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ (Indefinite pronouns) คำสรรพนามชี้เฉพาะคือคำที่ใช้แทนคำนามที่ได้กล่าวถึงแล้วในบริบทการสนทนา (preceding discourse context) เช่น คำว่า he she it him her เป็นต้น ส่วนคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะเป็นคำที่ใช้แทนคำนามซึ่งปรากฏในการสนทนาเป็นครั้งแรก เช่น one someone anyone เป็นต้น ตัวอย่าง

(๑) John was looking for a book, and he found it. (definite pronoun)

(๒) John was looking for a book, and he found one. (indefinite pronoun)

กิวอนอธิบายว่าในตัวอย่างที่ (๑) คำว่า a book หมายถึงหนังสือเล่มหนึ่งที่ John ต้องการซึ่งได้บ่งจำแนก (identify) ออกจากหนังสือเล่มอื่น ๆ a book จึงเป็นคำนามที่มีการระบุถึง (referential) ดังนั้นคำว่า it ซึ่งใช้แทนคำนามดังกล่าวจึงเป็นคำสรรพนามชี้เฉพาะ ส่วน a book ในตัวอย่างที่ (๒) หมายถึงหนังสือเล่มใดก็ได้เพราะไม่มีการระบุถึง (non-referential) มาก่อน ดังนั้นคำว่า one ซึ่งใช้แทนคำนามดังกล่าวจึงเป็นคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ

นอกจากนี้กิวอนได้กล่าวถึงคำสรรพนามชี้เฉพาะว่ามีอรรถลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ อรรถลักษณะแสดงบุรุษ (person) ได้แก่ บุรุษที่ ๑ ผู้พูด บุรุษที่ ๒ ผู้ฟัง บุรุษที่ ๓ ผู้ที่ถูกลกล่าวถึง อรรถลักษณะแสดงพจน์ (number) ได้แก่ เอกพจน์ ทวิพจน์ พหูพจน์ อรรถลักษณะรวมหรือแยก ผู้ฟัง (inclusion/exclusion) เช่น การใช้คำสรรพนาม we อาจใช้หมายถึงบุรุษที่ ๑ รวมผู้ฟังหรือ บุรุษที่ ๑ ไม่รวมผู้ฟังก็ได้ อรรถลักษณะแสดงเพศ (gender) ซึ่งเป็นอรรถลักษณะที่จะแสดงเพศของ บุรุษที่ ๓ เอกพจน์เท่านั้น เช่น he, she, it อรรถลักษณะบ่งชี้ระยะห่าง (spatial deixis) จะแสดง

ความใกล้เคียงจากตัวผู้พูดหรือผู้ฟัง อรรถลักษณะแสดงการก (case-role) เช่น ผู้ทำ (agent) ผู้ทรงสภาพ (patient) ผู้รับประโยชน์ (dative) เป็นต้น อรรถลักษณะแสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ (grammatical case-role) เช่น เป็นประธาน (subject) กรรมตรง (direct object) กรรมรอง (indirect object) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากวีอนจะไม่ได้กล่าวถึงอรรถลักษณะของคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะแต่ก็อาจสรุปได้ว่าคำสรรพนามที่มีอรรถลักษณะเหล่านี้ครบจัดเป็นคำสรรพนามชี้เฉพาะ ส่วนคำสรรพนามที่มีอรรถลักษณะเหล่านี้ไม่ครบจัดเป็นคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ

๓.๒.๒ พระยาอุปกิตศิลปสาร (๒๕๒๔ : ๗๙) และบรรจบ พันธุเมธา

(๒๕๒๐ : ๑๔๘) จำแนกคำสรรพนามออกเป็น ๖ ประเภทตามหน้าที่ที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. บุรุษสรรพนาม ใช้แทนชื่อในการพูดจากัน มี ๓ ประเภท คือ สรรพนามบุรุษที่ ๑ ใช้แทนตัวผู้พูดเอง บุรุษที่ ๒ ใช้แทนชื่อผู้ฟัง บุรุษที่ ๓ ใช้แทนชื่อคน สัตว์ สิ่งของที่พูดถึง
๒. ประพันธสรรพนาม ใช้แทนนามที่ติดต่อกับคำนามที่อยู่ข้างหน้า เช่น ที่ ผู้ที่ ซึ่ง ผู้ซึ่ง ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อมอนุประโยคกับมุขยประโยค
๓. วิภาคสรรพนาม ใช้แทนนามข้างหน้าเพื่อจำแนกนามนั้นออกเป็นส่วน ๆ หลายส่วน ได้แก่ ต่าง บ้าง กัน
๔. นิยมสรรพนาม ใช้แทนนามเพื่อให้รู้กำหนดแน่นอน ได้แก่ นี่ นั้น โน่น
๕. อนิยมสรรพนาม ใช้แทนนามที่ไม่กำหนดให้แน่นอนลงไปว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้และไม่ใช้เป็นคำถาม ได้แก่ ใคร อะไร ไหน ผู้ใดผู้อื่น ผู้ใดผู้หนึ่ง ไต ๆ อื่น ๆ เป็นต้น
๖. ปฤจฉาสรรพนาม ใช้แทนคำนามไม่บอกกำหนดอย่างเดียวกับอนิยมสรรพนาม ต่างกันก็คือ ปฤจฉาสรรพนามใช้เป็นคำถามแต่อนิยมสรรพนามไม่ใช้เป็นคำถาม

๓.๒.๓ นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๗ : ๑๔) เรียกคำสรรพนามว่าคำแทนซึ่ง

เรียกตามหน้าที่ที่ใช้แทนคำนามและแบ่งคำแทนออกเป็น ๖ ประเภทตามความหมาย ดังนี้

๑. คำบอกบุรุษ ใช้แทนคำนามในการสนทนา บุคคลที่เกี่ยวข้องในการสนทนา ได้แก่ ผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่ถูกกล่าวถึงหรือสิ่งที่ถูกกล่าวถึง
๒. คำบ่งชี้ ใช้เพื่อแสดงว่าบุคคลหรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงนั้นอยู่ใกล้หรือไกล ได้แก่ นี่ นั้น โน่น นี้ นั้น โน่น คำว่า นี้ นั้น โน่น มักปรากฏหลังคำเชื่อม เช่น จากนี้ ในนั้น บนนั้น
๓. คำไม่ชี้เฉพาะ เป็นคำที่มีความหมายกว้างไม่กำหนดแน่นอน ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร คำเหล่านี้ใช้ได้ทั้งในประโยคแจ้งให้ทราบหรือประโยคถามให้ตอบก็ได้
๔. คำบอกจำนวน มีคำเดียวคือคำว่า บ้าง ใช้บอกจำนวนของสิ่งต่าง ๆ แต่เป็นเพียงจำนวนส่วนหนึ่งไม่ใช่ทั้งหมด เช่น ฉันเห็นเด็ก ๆ หลายคน บ้างก็เล่น บ้างก็คุยกัน

๕. คำบอกความต่าง มีคำเดียวคือคำว่า ต่าง มีความหมายว่าสิ่งต่าง ๆ ถูกจำแนกออกเป็น ส่วน ๆ หลายส่วน เช่น ฉันทเห็นเด็ก ๆ หลายคน ต่างเล่นกันง่วน คำว่า ต่าง ใช้แทนเด็กแต่ละคน
๖. คำบอกผู้ทำร่วม มีคำเดียวคือคำว่า กัน มีความหมายว่าผู้ทำกริยามีมากกว่าหนึ่งกระทำ อากาหรนั้นร่วมกันหรือโต้ตอบกัน เช่น เขารักกันมานาน

๓.๒.๔ แคมป์เบลล์ (Campbell, ๑๙๖๙) แบ่งคำสรรพนามในภาษาไทยออกเป็น ๔ ประเภทตามความหมายดังนี้

๑. คำสรรพนามบอกบุรุษ (personal pronoun) ได้แก่ คำสรรพนามที่ใช้แทน ผู้พูด ผู้ฟัง และ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง
๒. คำสรรพนามเชื่อมประโยค (relative pronoun) เป็นคำสรรพนามที่ปรากฏในประโยคขยาย ทำหน้าที่เชื่อมประโยคหลักกับประโยคขยาย ได้แก่คำว่า ที่ ซึ่ง อัน
๓. คำสรรพนามชี้เฉพาะ (demonstrative pronoun) เป็นคำสรรพนามที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของสิ่งที่กล่าวถึงกับผู้พูดว่าอยู่ใกล้หรือไกลกันมากน้อยเพียงใด คำว่า นี้ นี้ ใช้แทนคำนามที่อยู่ใกล้ผู้พูด นั้น นั้น ใช้แทนคำนามที่อยู่ในระยะห่างออกมามากกว่า นี้ นี้ แต่ไม่ห่างมากเท่ากับ โน่น โน่น
๔. คำสรรพนามแสดงการถามและแสดงความไม่ชี้เฉพาะ (interrogative and indefinite pronoun) เป็นคำสรรพนามที่มีรูปเดียวกันแต่จะทำหน้าที่ได้ ๒ หน้าที่คือ หน้าที่แสดงการถามและหน้าที่ไม่แสดงการถามเมื่อปรากฏในบริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ ใคร อะไร ไหน เท่าไร อย่างไร เมื่อไร

การแบ่งคำสรรพนามออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ใช้เกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกัน ๒ เกณฑ์คือเกณฑ์ด้านความหมายและเกณฑ์ด้านหน้าที่ การใช้เกณฑ์ต่างกันมีผลทำให้การจำแนกประเภทของคำสรรพนามต่างกันด้วย จะเห็นว่าอนิยมสรรพนามกับปฏิเสธสรรพนามนั้น นววรรณและแคมป์เบลล์จัดให้เป็นหมวดคำเดียวกันเพราะมีความหมายไม่ชี้เฉพาะเหมือนกัน ส่วนพระยาอุปกิตศิลปสารและบรรจบจัดให้เป็นคนละหมวดคำย่อยเพราะทำหน้าที่แตกต่างกัน

สำหรับผู้วิจัยเองเห็นว่าการจำแนกประเภทของคำสรรพนามที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือจำแนกตามแนวคิดของกิวอน กล่าวคือ จำแนกคำสรรพนามออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ตามความหมาย ได้แก่ คำสรรพนามชี้เฉพาะและคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ เนื่องจากบุรุษสรรพนาม นิยมสรรพนาม ประพันธสรรพนาม ต่างก็เป็นคำสรรพนามที่มีความหมายชี้เฉพาะ ส่วนอนิยมสรรพนาม ปฏิเสธสรรพนาม และวิภาคสรรพนาม ต่างก็เป็นคำสรรพนามที่มี

ความหมายไม่ชี้เฉพาะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ความหมายชี้เฉพาะและไม่ชี้เฉพาะมาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคำสรรพนามออกเป็น ๒ ประเภท

๓.๓ อนิยมสรรพนาม (indefinite pronoun) ในภาษาต่างๆ ของฮาสเปลแมธ

เมื่อจำแนกคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะออกจากคำสรรพนามชี้เฉพาะตามที่ได้กล่าวถึงในข้อ ๓.๒ แล้ว ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวกับอนิยมสรรพนามในภาษาต่าง ๆ ของฮาสเปลแมธ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติของอนิยมสรรพนามในภาษาไทยต่อไป

ฮาสเปลแมธ (Haspelmath, ๑๙๙๗) ได้ศึกษาอนิยมสรรพนามในภาษาต่าง ๆ ตามแนวแบบลักษณ์ภาษา (typology) โดยใช้วิธีการศึกษาข้ามภาษา (cross-linguistic study) ข้อมูลได้มาจากภาษาตระกูลต่าง ๆ ทั่วโลกจำนวน ๑๐๐ ภาษา เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบหาลักษณะร่วมของอนิยมสรรพนาม ฮาสเปลแมธกล่าวว่าแต่เดิมนักภาษาศาสตร์ไม่ค่อยสนใจศึกษาอนิยมสรรพนาม เพราะเห็นว่าไม่ใช่หมวดคำที่มีบทบาทสำคัญ แต่ในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมาเริ่มมีการศึกษาอนิยมสรรพนามในด้านอรรถศาสตร์ (semantics) และวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) มากขึ้น และจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอนิยมสรรพนามเป็นหมวดคำที่มีความสำคัญและมีรายละเอียดซับซ้อนมาก

ฮาสเปลแมธไม่ได้ใช้คำว่า “สรรพนาม” (pronoun) ในความหมายที่ว่าเป็นคำที่ใช้แทนนามเท่านั้น แต่ใช้ในขอบเขตที่กว้างกว่านั้นคือหมายถึงรูปแทนชนิดหนึ่งซึ่งอาจจะใช้แทนคำนาม แทนคำคุณศัพท์ แทนคำวิเศษณ์ หรือแทนคำกริยา ก็ได้ และเสนอความเห็นว่คำประเภทนี้อาจเรียกชื่อตามหน้าที่ว่ารูปแทน (pro-form หรือ pronominal expression) จากการศึกษาลักษณะร่วมของอนิยมสรรพนามในภาษาต่าง ๆ ฮาสเปลแมธพบว่า มีรูปและความหมายที่คล้ายคลึงกันดังนี้

๓.๓.๑ ลักษณะทางรูปคำ ในภาษาส่วนใหญ่อนิยมสรรพนามจะประกอบด้วยส่วนประกอบ ๒ ส่วนคือส่วนที่เป็นแกนหลัก (pronoun stem) กับหน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะ (indefiniteness marker) ตัวอย่างในภาษาอังกฤษ เช่น

Someone once said that anything goes.

Anyone can come.

Nobody has ever said that.

จากตัวอย่าง ส่วนที่เป็นแกนหลักคือคำว่า one, body เป็นหน่วยคำอิสระ ส่วนที่เป็นหน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมีรูปที่สำคัญ ๆ คือ some-, any-, no- เป็นหน่วยคำไม่อิสระ ส่วนที่เป็นแกนหลักจะเป็นคำประเภทที่เกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ซึ่งฮาสเปลแมธเรียกว่า ontological category ° คำนี้มีที่มาจากสาขาปรัชญา เกี่ยวข้องกับการแบ่งสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลก ออกเป็นกลุ่ม ๆ การแบ่งกลุ่มนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของมนุษย์ว่าใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันหรือแยกออกจากกัน เช่น แยกสิ่งที่เป็นมนุษย์ออกจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือแยกสิ่งมีชีวิตออกจากสิ่งไม่มีชีวิต เป็นต้น ontological category ประกอบด้วย ๗ กลุ่มคือ คน (person) สิ่งของ (things) คุณสมบัติ (property) สถานที่ (place) เวลา (time) ลักษณะ (manner) และจำนวน (amount) แต่ในบางภาษาอาจมีมากหรือน้อยกว่า ๗ กลุ่มนี้ก็ได้

สำหรับส่วนที่เป็นหน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมี ๔ ลักษณะซึ่งสองลักษณะแรกแสดงด้วยรูป ส่วนสองลักษณะหลังแสดงด้วยกระบวนการ ดังนี้

๓.๓.๑.๑ หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมีลักษณะเป็นหน่วยเติม (affix) ใช้เติมเข้าข้างหน้าหรือข้างหลังคำที่เป็นแกนหลักดังนี้

ก. หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมีลักษณะเป็นหน่วยเติมหน้า (prefix) เช่น ในภาษาอังกฤษมีหน่วยเติมหน้า some-, any-, no- ตัวอย่าง

	some-series	any-series	no-series
person	somebody	anybody	nobody
thing	something	anything	nothing
place	somewhere	anywhere	nowhere
time	sometime	anytime	never
manner	somehow	anyhow	no way
determiner	some	any	no

(Haspelmath : ๒๑)

° คำประเภทที่เกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์นี้ ฮาสเปลแมธ ใช้คำว่า ontological categories ส่วนดูรี (Durie, ๑๙๘๕) ใช้คำว่า epistemological category และมุชิน (Mushin, ๑๙๙๕) ใช้คำว่า knowledge category

ข. หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมีลักษณะเป็นหน่วยเติมท้าย (suffix) เช่น ในภาษาโปแลนด์มีหน่วยเติมท้าย -ś, -kolwiek ตัวอย่าง

	-ś series	-kolwiek series
	'some-'	'any-'
person	ktoś	ktokolwiek
thing	coś	cokolwiek
property	jakiś	jakikolwiek
place	gdzieś	gdzokolwiek

(Haspelmath : ๒๑)

๓.๓.๑.๒ หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะมีลักษณะเป็นส่วนประกอบท้ายนามวลี (particle) จะปรากฏในนามวลีที่มีโครงสร้างแบบคำคุณศัพท์ไม่ชี้เฉพาะ+คำนาม+หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะ ตัวอย่าง

Japanese Yoshiko-ga dono tegami mo yom-ana-katta.
 Yoshiko-NOM which letter INDEF read NEG-PAST
 'Yoshiko didn't read any letter.'

Dutch Ik lees dat liever als wat voor boeken ook.
 I read that preferably than what kind books INDEF
 'I read that with more pleasure than any books.'

(Haspelmath : ๒๓)

๓.๓.๑.๓ หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะแสดงด้วยกระบวนการซ้ำรูปคำซึ่งเป็นการซ้ำทุกส่วน ลักษณะนี้พบได้ทั่วไปในภาษาต่าง ๆ ตัวอย่าง

Latin	quis-quis	'anyone'	
	ubi-ubi	'anywhere'	
Malay	apa-apa	'something'	
Pidjin Russian	čego-čego	'something, anything'	
	kakoj-kakoj	'some, any'	(Haspelmath : ๒๔)

๓.๓.๑.๔ หน่วยแสดงความไม่ชี้เฉพาะแสดงด้วยกระบวนการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำที่เป็นแกนหลัก ลักษณะนี้พบได้น้อยมาก เช่น ในภาษาเชเชน (Chechen) อนิยมสรรพนามจะกลายมาจากปฏิเสธสรรพนามโดยการซ้ำเสียงพยัญชนะท้ายของพยางค์ต้น และเปลี่ยนเสียงสระของพยางค์หลังให้เป็นเสียงยาว ตัวอย่าง

interrogative pronouns	indefinite pronouns	
mila	millaa	'someone'
maca	maccaa	'sometime'
micha	miccahaa	'somewhere'

(Haspelmath : ๒๔)

๓.๓.๒ ลักษณะทางความหมาย ฮาสเปลแมธพบว่าอนิยมสรรพนามในภาษาส่วนใหญ่จะปรากฏได้ในบริบทต่าง ๆ ๙ บริบท บริบทเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับรูปของคำสรรพนามด้วย ตัวอย่างในภาษาอังกฤษต่อไปนี้

๑. specific, known to the speaker หมายถึงบริบทที่แสดงความหมายเจาะจงเนื่องจากผู้พูดรู้ข้อมูลแล้ว ตัวอย่าง
Somebody called while you were away: guess who!
๒. specific, unknown to the speaker หมายถึงบริบทที่แสดงความหมายเจาะจงแต่ผู้พูดไม่รู้ว่าเป็นสิ่งใด ตัวอย่าง
I heard something, but I couldn't tell what kind of sound it was.
๓. non-specific, irrealis หมายถึงบริบทที่แสดงความหมายไม่เจาะจงเนื่องจากเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น ตัวอย่าง
Please try somewhere else.
๔. polar question หมายถึงบริบทที่แสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ตัวอย่าง Did anybody tell you anything about it?
๕. conditional protasis หมายถึงบริบทที่แสดงเงื่อนไข ตัวอย่าง If you see anything, tell me immediately.
๖. standard of comparison หมายถึงบริบทที่แสดงการเปรียบเทียบ ตัวอย่าง In Freiburg the weather is nicer than anywhere in Germany.
๗. direct negation หมายถึงบริบทที่แสดงการปฏิเสธซึ่งปรากฏในประโยคความเดียว ตัวอย่าง Nobody knows the answer.

๘. indirect negation หมายถึงปริบทที่แสดงการปฏิเสธซึ่งปรากฏในประโยคความซ้อน
ตัวอย่าง I don't think that anybody knows the answer.
๙. free choice หมายถึงปริบทที่แสดงความหมายไม่ระบุตัวเลือก
ตัวอย่าง Anybody can solve this simple problem.

อย่างไรก็ตาม ปริบทต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้พบทุกปริบทในทุกภาษา ปริบทที่พบมากที่สุด ในภาษาต่าง ๆ คือ ปริบทแสดงเงื่อนไข แสดงการเปรียบเทียบ และแสดงการปฏิเสธ

๓.๔ อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในภาษาไทย

คำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะในภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มี ๒ ประเภท คือคำสรรพนามแสดงการถามซึ่งในไวยากรณ์เดิมเรียกว่าปฏิเสธสรรพนาม และคำสรรพนามไม่แสดงการถามซึ่งในไวยากรณ์เดิมเรียกว่าอนิยมสรรพนาม นักภาษาศาสตร์กล่าวถึงหน้าที่ของคำสรรพนาม ๒ ประเภทนี้ไว้ดังนี้

๓.๔.๑ พระยาอุปกิตศิลปสาร (๒๕๒๔) และบรรจบ พันธุเมธา (๒๕๒๙) จำแนกคำ ๒ ประเภทนี้เป็นคนละหมวดคำย่อยเนื่องจากทำหน้าที่แตกต่างกัน พระยาอุปกิตศิลปสาร กล่าวว่าสิ่งที่อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามเหมือนกันคือเป็นคำสรรพนามที่ใช้แทนนามไม่บอกกำหนด แต่ที่ต่างกันคือปฏิเสธสรรพนามทำหน้าที่แสดงการถาม ส่วนอนิยมสรรพนามทำหน้าที่ไม่แสดงการถาม ตัวอย่าง

ปฏิเสธสรรพนาม

ใครมา

อะไรตก

ไหนเป็นบ้านท่าน

อนิยมสรรพนาม

ฉันไม่เห็นใครแล้ว

ผู้ใดจะอยู่ก็ได้

ใด ๆ ในโลกล้วนอนิจจัง

๓.๔.๒ นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๗) จัดให้อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามเป็นคำประเภทเดียวกันเรียกชื่อว่าคำไม่ชี้เฉพาะ หมายถึงคำที่มีความหมายกว้างไม่กำหนดแน่นอน คำไม่ชี้เฉพาะนี้สามารถปรากฏได้ทั้งในประโยคแจ้งให้ทราบและประโยคถามให้ตอบ คำไม่ชี้เฉพาะที่ใช้แทนนามมี ๔ คำ ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ตัวอย่าง

ใคร มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล ใช้ในตำแหน่งเดียวกับคำนามสามัญที่หมายถึงบุคคล

- ตัวอย่าง
๑. ก. เด็ก ๆ พากันโกรธเขา
 - ข. ใคร ๆ พากันโกรธเขา
 ๒. ก. เขาเห็นหนังสือของเพื่อนไม่ได้ ต้องหยิบไปอ่าน
 - ข. เขาเห็นหนังสือของใครไม่ได้ ต้องหยิบไปอ่าน

อะไร มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ใช้เหมือนกับคำนามสามัญที่หมายถึงสิ่งต่าง ๆ

- ตัวอย่าง
๑. ก. เขาไม่เห็นรถเลย
 - ข. เขาไม่เห็นอะไรเลย
 ๒. ก. คุณซื้อผลไม้ก็ได้
 - ข. คุณซื้ออะไรก็ได้

ที่ไหน มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ ใช้เหมือนกับคำนามสามัญที่หมายถึงสถานที่

- ตัวอย่าง
๑. ก. เขาไปบ้านญาติ ก็ไม่มีใครต้อนรับ
 - ข. เขาไปที่ไหนก็ไม่มีใครต้อนรับ
 ๒. ก. โรงแรมก็ไม่สบายเท่าบ้าน
 - ข. ที่ไหนก็ไม่สบายเท่าบ้าน

เมื่อไร มีความหมายเกี่ยวกับเวลา ใช้เหมือนกับคำนามสามัญที่หมายถึงเวลา

- ตัวอย่าง
๑. ก. คุณจะไปเย็น ๆ ก็ได้
 - ข. คุณจะไปเมื่อไรก็ได้
 ๒. ก. พรุ่งนี้คุณมาก็พายายหนูมาด้วยซิ
 - ข. เมื่อไรคุณมาก็พายายหนูมาด้วยซิ

ประโยคข้างต้นนี้เป็นประโยคแจ้งให้ทราบ แต่คำไม่ชี้เฉพาะจะใช้ในประโยคถามให้ตอบก็ได้

- ตัวอย่าง
๑. ใครมาหาน้อย
 ๒. น้อยชอบอะไร
 ๓. เขาไปที่ไหน
 ๔. คุณไปเมื่อไร

ประโยคถามให้ตอบในตัวอย่างข้างต้นนี้เหล่านี้ ถ้ามีข้อความเพิ่มเติมก็จะกลายเป็นประโยคแจ้งให้ทราบ

- ตัวอย่าง
๑. ใครมาหาน้อย คุณแม่ก็ไล่เขาไปหมด
 ๒. น้อยชอบอะไรที่ใคร ๆ เขามักไม่ชอบ
 ๓. เขาไปที่ไหน ก็ไม่มีใครต้อนรับ
 ๔. คุณไปเมื่อไร บอกผมด้วย

๓.๔.๓ แคมป์เบลล์ (Campbell, ๑๙๖๙) จัดให้ปฏิเสธสรรพนามและอนิยมสรรพนามอยู่ในประเภทเดียวกันเรียกว่า interrogative and indefinite pronoun มีจำนวน ๖ คำ ดังนี้

ใคร	ใช้แทนคน
อะไร	ใช้แทนสิ่งที่ไม่ใช่คนทั้งรูปธรรมและนามธรรม
ไหน	ใช้แทนสถานที่ จุดหมาย
เมื่อไร	ใช้แทนเวลาที่ผ่านไปหรือเวลาที่ยังไม่เกิดขึ้น
อย่างไร	ใช้แทนลักษณะเพื่อให้คำกริยาเต็มสมบูรณ์
เท่าไร	ใช้แทนมูลค่า จำนวน หรือปริมาณ

แคมป์เบลล์กล่าวว่าหน้าที่ที่ต่างกันของคำเหล่านี้ขึ้นอยู่กับบริบทของประโยค เมื่อเป็นปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏในตำแหน่งเดียวกันกับคำตอบ ได้แก่ หน้าคำกริยา หลังคำกริยา หลังคำบุพบท และเมื่อเป็นอนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบทต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ปรากฏหน้าคำบอกจำนวนและคำลักษณนาม
ตัวอย่าง ใครสักคนหนึ่งมาช่วยผมที่
๒. ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาลิขอกปฏิเสธ (object of negated predicate)
ตัวอย่าง เขาไม่พบใคร อย่างบอกใคร
๓. ปรากฏหน้าอนุประโยคขยายนาม
ตัวอย่าง ใครที่มาจากเมืองไทย
๔. ปรากฏในประโยคแสดงเงื่อนไข
ตัวอย่าง ถ้าเพื่อใครมาถามดิฉัน
๕. ปรากฏหน้าคำว่า "ก็ได้"
ตัวอย่าง ผมไปกับใครก็ได้
๖. ปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงคำถาม
ตัวอย่าง มีใครจะไปไหม
๗. ปรากฏในประโยคที่มีคำลงท้ายแสดงคำสั่ง
ตัวอย่าง บอกใครสิ
๘. ปรากฏหลังคำว่า "ไม่ว่า"
ตัวอย่าง เขาเกลียดทุกคนไม่ว่าใคร

จากการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปสิ่งที่นักภาษาศาสตร์มีความเห็นตรงกันได้ว่า อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในภาษาไทยเป็นคำสรรพนามที่มีความหมาย

ไม่ใช่เฉพาะเช่นเดียวกัน ไม่ได้ระบุหรือกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่าหมายถึงสิ่งใด แต่มีหน้าที่แตกต่างกันคือปฤจฉาสรรพนามทำหน้าที่แสดงการถาม ส่วนอนิยมสรรพนามไม่ทำหน้าที่แสดงการถาม หน้าที่ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบททางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

ส่วนรูปของอนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามนั้น ตัวอย่างที่นวรรณและแคมป์เบลล์ให้ไว้แสดงให้เห็นว่า คำสรรพนามทั้งสองประเภทมีรูปเดียวกัน ส่วนตัวอย่างที่พระยาอุปกิตศิลปสารและบรรจบให้ไว้แสดงให้เห็นว่า อนิยมสรรพนามจำนวนหนึ่งมีรูปซ้ำกับปฤจฉาสรรพนาม

สิ่งที่นักภาษาศาสตร์มีความเห็นไม่ตรงกันดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในข้อ ๓.๒ ก็คือ พระยาอุปกิตศิลปสารและบรรจบจำแนกคำสรรพนาม ๒ ประเภทนี้ออกจากกันเป็นคนละหมวดคำย่อย ไม่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันแม้ว่าจะมีความหมายเหมือนกัน เพราะการจำแนกหมวดคำในไวยากรณ์เดิมเป็นไปโดยเด็ดขาดและชัดเจน ส่วนนวรรณและแคมป์เบลล์จัดให้เป็นคำหมวดเดียวกันแต่มีสองหน้าที่ ทั้งนี้จะไม่ปรากฏในบริบทเดียวกัน ประเด็นนี้นำไปสู่ปัญหาว่าอนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนามที่มีรูปเดียวกันเป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง เป็นคำหลายหน้าที่ หรือเป็นคำหลายความหมาย ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในข้อ ๓.๕ ต่อไป

๓.๕ ปัญหาเรื่องคำพ้องรูปพ้องเสียง คำหลายหน้าที่ และคำหลายความหมาย

ตามที่ได้กล่าวในข้อ ๓.๔ ว่ามีปรากฏการณ์ที่รูปคำบางรูปเป็นได้ทั้งปฤจฉาสรรพนามและอนิยมสรรพนาม ตัวอย่าง

- (๑) คุณยี่ดอะไรเป็นหลักเมื่อต้องทำงานร่วมกับคนจำนวนมาก
- (๒) เมื่อทำอะไรร่วมกับคนจำนวนมาก ต้องยึดความยุติธรรมเป็นหลัก

ในตัวอย่าง (๑) คำว่า อะไร ทำหน้าที่เป็นปฤจฉาสรรพนาม ในตัวอย่าง (๒) คำว่า อะไร ทำหน้าที่เป็นอนิยมสรรพนาม ปรากฏการณ์นี้ผู้วิจัยต้องตัดสินใจว่าคำสรรพนามรูปเดียวกันนี้เป็นคำคนละคำแต่มีรูปพ้องกัน (homonym) เป็นคำคำเดียวกันแต่มีหลายความหมาย (polysym) หรือเป็นคำคำเดียวกันแต่มีหลายหน้าที่ (polyfunction) ในประเด็นที่เกี่ยวกับคำพ้องรูปพ้องเสียง คำหลายหน้าที่ และคำหลายความหมาย มีผู้อธิบายความแตกต่างกันไว้ดังนี้

เพียรศิริ วงศ์วิภาณนที (๒๕๒๖) กล่าวถึงคำพ้องชนิดต่าง ๆ ว่ามี ๓ ชนิด ได้แก่

๑. คำพ้องรูป (homographs) หมายถึงคำที่มีรูปเขียนเหมือนกันแต่ออกเสียงต่างกันและความหมายต่างกัน ตัวอย่าง คำว่า เผลา ออกเสียงเป็น /phee-laa/ หมายถึง กาล คราว หรือออกเสียงเป็น /phlaw/ หมายถึง แขนสำหรับสอดในคุมรถหรือคุมเกวียน เป็นต้น
๒. คำพ้องเสียง (homophones) หมายถึงคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน เช่น คำว่า ค่า หมายถึงคุณประโยชน์ในตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งคิดเป็นเงินไม่ได้ คำว่า ช้ำ หมายถึง บ่าวไพร่ คนรับใช้ และคำว่า ช้ำ หมายถึง ทำให้ตาย ทำลาย ดังนั้น คำว่า ค่า ช้ำ ช้ำ ทั้งสามคำต่างก็เป็นคำที่มีเสียงพ้องกัน
๓. คำพ้องรูปพ้องเสียง (homonym) หมายถึงคำที่มีทั้งรูปและเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน ตัวอย่าง คำว่า ตา ออกเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันคือ
 - ตา ๑ หมายถึง พ่อของแม่
 - ตา ๒ หมายถึง อวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายคนและสัตว์ ทำหน้าที่เป็นเครื่องดูรูป

คำหลายหน้าที่นั้น พิมพา บำรุงสุข (๒๕๑๕) อธิบายว่าหมายถึงคำคำเดียวกันที่
ทำหน้าที่ได้มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น คำว่า หลั่ง เป็นคำนาม คำบอกลำดับที่ และคำบุพบท

ตัวอย่าง หลั่ง ออกแล้ว (คำนาม)

พ่อ จะไล่รถคันหลั่ง (คำบอกลำดับที่)

เด็กยืนอยู่หลั่งครว (คำบุพบท)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า หลั่ง ในแต่ละหน้าที่แล้ว จะเห็นว่ามีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย เนื่องจากมีการกลายความหมายจากรูปธรรมไปเป็นความหมายนามธรรม คือ หลั่ง ที่เป็นคำนามหมายถึงอวัยวะของร่างกาย ในขณะที่ หลั่ง ที่เป็นคำบอกลำดับที่และคำบุพบทนั้นไม่ได้หมายถึงอวัยวะของร่างกายแต่หมายถึงพื้นที่ซึ่งเป็นนามธรรม

ส่วนคำหลายความหมายนั้น นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๓๙) ได้เสนอเกณฑ์ที่ใช้แยกความแตกต่างระหว่างคำพ้องรูปพ้องเสียงกับคำหลายความหมายว่า ให้พิจารณาจากความสัมพันธ์ทางความหมาย ถ้าความหมายของคำมีความสัมพันธ์กันหรือเกี่ยวข้องกันก็จัดเป็นคำหลายความหมาย ตัวอย่าง จับ ก. อากาที่ใช้มือแตะต้องสิ่งใดสิ่งหนึ่งตลอดจนกำไว้ ยึดไว้; เกาะ เช่น นกจับคอน; ดิต เช่น เขม่าจับกันหม้อ; เกาะกุมตัวไว้มิให้หนี เช่น จับผู้ร้าย; กิริยาที่ทำขนมจิ้นให้เป็นหัว ๆ เรียกว่า จับขนมจิ้น เป็นต้น แต่ถ้าความหมายของคำไม่เกี่ยวข้องกันเลยจัดให้เป็นคำพ้องรูปพ้องเสียง เช่น ชันที่แปลว่าฆ่า พ้องกับชันที่แปลว่าภาชนะสำหรับตักหรือใส่น้ำ พ้องกับชัน

ที่แปลว่าทำให้ตั้งหรือทำให้แน่นด้วยวิธีการหมุนกวัดเร่งเข้าไป และพ้องกับชั้นที่แปลว่าอาการร้อง เป็นเสียงอย่างหนึ่งของไก่หรือนกบางชนิด เช่น นกเขา

แต่ในบางกรณีต้องพิจารณาประวัติของคำหรือที่มาของคำประกอบด้วยจึงจะรู้ว่า คำนั้น ๆ มีความหมายเกี่ยวข้องกัน

ตัวอย่าง ฉายา ๑ หมายถึงเงา ร่มไม้

ฉายา ๒ หมายถึงชื่อที่พระอุปัชฌาย์ตั้งให้ภิกษุบวชใหม่ เป็นภาษาบาลี

ฉายา ๓ หมายถึงชื่อที่ตั้งให้กันเล่น ๆ หรือตั้งตามลักษณะที่หมายรู้กันในหมู่คณะ

ทั้ง ๓ คำนี้เมื่อนำประวัติของคำมาพิจารณาจะเห็นได้ว่าความหมายเกี่ยวข้องกัน คำว่า ฉายา มาจากภาษาบาลีแปลว่าเงา เดิมภาษาไทยก็ใช้ในความหมายนี้ ต่อมาขยายความหมายไปโดยลำดับ เพราะไปเกี่ยวข้องกับกรวัดเวลาในสมัยโบราณซึ่งใช้วิธีวัดจากเงาแดด การวัดเงาจึงเรียกว่าการวัดฉายา เมื่อบวชภิกษุใหม่เป็นธรรมเนียมที่พระอุปัชฌาย์จะต้องบอกเวลาที่บวช บอกนามตัว บอกนามอุปัชฌาย์ ไบที่บอกเวลาจึงเรียกว่าไบฉายา ชื่อที่พระอุปัชฌาย์ตั้งให้ภิกษุบวชใหม่อยู่ในไบฉายานี้ด้วยจึงเรียกว่านามในไบฉายา แต่เรียกสั้น ๆ ว่านามฉายาหรือฉายา ต่อมาขจรวิสาได้นำคำว่าฉายามาใช้หมายถึงชื่อที่ตั้งขึ้นภายหลังทำนองเดียวกับนามฉายาของภิกษุที่พระอุปัชฌาย์ตั้งให้ภายหลังนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าคำพ้องรูปพ้องเสียงไม่ใช่คำคำเดียวกัน ส่วนคำหลายหน้าที่และคำหลายความหมายเหมือนกันตรงที่เป็นคำคำเดียวกัน แต่ต่างกันตรงที่คำหลายความหมายมีเพียงหน้าที่เดียวเท่านั้น เมื่อใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ทางความหมายและหน้าที่มาพิจารณา สามารถตัดสินได้ว่าปฤจฉาสรรพนามและอนิยมสรรพนามที่มีรูปเดียวกันเป็นคำหลายหน้าที่ เพราะมีความหมายไม่ซ้ำเฉพาะเหมือนกันแต่มีหน้าที่ ๒ หน้าที่ อย่างไรก็ตาม การอธิบายเรื่องคำหลายหน้าที่ก็ยังอธิบายได้เป็น ๒ แนวทาง คือ แนวทางหนึ่งไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่ต่างกันว่า คำที่ทำหน้าที่อย่างหนึ่งจะกลายเป็นคำที่ทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งได้หรือไม่ ส่วนอีกแนวทางหนึ่งพยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่ต่างกันว่า คำในหมวดหนึ่ง ๆ เคยทำหน้าที่อย่างหนึ่ง แล้วกลายเป็นทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งหรือทำหน้าที่อย่างอื่นเพิ่มขึ้นได้อย่างไร สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้แนวทางที่สองนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาต้องการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่ต่างกันของอนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนาม

๓.๖ คุณสมบัติของอนิยม-ปฤจฉาสรรพนาม

จากแนวคิดและเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมากำหนดคุณสมบัติของอนิยม-ปฤจฉาสรรพนามได้ ๔ ประการดังนี้

๑. มีรูปคำ ไต ไร ซึ่งอาจปรากฏลำพังหรือเป็นส่วนประกอบของคำประสม
๒. มีความหมายไม่ชี้เฉพาะ
๓. ปรากฏได้ในตำแหน่งเดียวกับคำนาม ปรากฏได้ ๒ ลักษณะดังนี้
 - ๓.๑ ปรากฏเป็นหน่วยหลักของนามวลี ได้แก่ ปรากฏหน้าคำกริยา หลังคำกริยา หลังคำบุพบท ต้นประโยค และตำแหน่งของหน่วยนามเดี่ยว
 - ๓.๒ ปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ได้แก่ หน้าหน่วยขยายบอกจำนวน หน่วยขยายบอกการบ่งชี้ หน่วยขยายบอกการไม่บ่งชี้ และหน่วยขยายที่เป็นประโยค
๔. ทำหน้าที่ได้อย่างคำนาม ได้แก่ ประธาน กรรมตรง กรรมรอง ส่วนเติมเต็ม^๑ และหน่วยนามเดี่ยว
๕. มีคำคุณศัพท์มาขยายไม่ได้

เมื่อรวบรวมข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้พบอนิยม-ปฤจฉาสรรพนามในสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป จำแนกตามความหมายได้ ๗ ประเภทดังนี้

๑. มีความหมายเกี่ยวกับคน ได้แก่ ผู้ใด ใคร
๒. มีความหมายเกี่ยวกับสิ่ง ได้แก่ ไต อันใด ประการใด สิ่งใด สิ่งไร อะไร กระจะไร
๓. มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ ได้แก่ ไหน ที่ไหน ที่ใด แห่งใด
๔. มีความหมายเกี่ยวกับเวลา ได้แก่ เมื่อใด เมื่อไร เมื่อไหร่
๕. มีความหมายเกี่ยวกับลักษณะหรือวิธีการ ได้แก่ ฉั้นใด อย่างไร ยิ่งไฉ่ ไฉ่ เช่นใด เช่นไร
๖. มีความหมายเกี่ยวกับจำนวนหรือการประมาณ ได้แก่ เท่าใด เท่าไร เท่าไหร่ เพียงใด เพียงไร เพียงไหน แคไหน
๗. มีความหมายเกี่ยวกับเหตุผล ได้แก่ ทำไม

^๑ ส่วนเติมเต็มคือหน่วยที่ทำหน้าที่ช่วยให้ประโยคสมบูรณ์ ส่วนเติมเต็มเป็นหน่วยที่มีการปรากฏเหมือนกรรมแต่ไม่ใช่กรรม เพราะกรรมจะปรากฏหลังคำกริยากรรม แต่ส่วนเติมเต็มจะปรากฏหลังคำกริยาที่ไม่ใช่กริยากรรม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ๒๕๔๔ : ๕๕)

- อนิยม-ปฤจฉาสรรพนามที่รวบรวมได้ทั้ง ๓๐ รูปนี้นำมาจำแนกตามรูปภาษาได้
- ๒ ประเภทคือคำมูลและคำประสม
- ก. คำมูล หมายถึงอนิยม-ปฤจฉาสรรพนามที่ปรากฏตามลำพัง พบข้อมูลเพียงรูปเดียวคือ ไต
- ข. คำประสม หมายถึงอนิยม-ปฤจฉาสรรพนามที่เกิดจากการนำหน่วยภาษาตั้งแต่ ๒ หน่วยขึ้นไปมารวมเข้าด้วยกัน พบข้อมูลทั้งหมด ๒๙ รูป

ในการตัดสินว่าคำสรรพนามนั้นเป็นคำประสมหรือไม่ ผู้วิจัยพิจารณาจากการที่ไม่สามารถแยก ๒ หน่วยคำออกจากกันได้ ทั้งนี้อาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ ๔ เกณฑ์ต่อไปนี้ ได้แก่ ไม่สามารถแทรกคำอื่นลงในระหว่างคำประสมได้ ปรากฏในรูปคำซ้ำทุกส่วนได้ สามารถย้ายตำแหน่งไปได้ ต้นประโยคได้ และสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยนามได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เกณฑ์ข้อ ๑ เมื่อหน่วยภาษา ๒ หน่วยรวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกันแล้ว จะต้องมีการยึดเหนี่ยวภายใน (internal cohesion) ไม่สามารถแทรกคำอื่นลงในระหว่างคำประสมได้ ตัวอย่าง

- (๑) ฝ่ายข้างกรุงนั้นมาขึ้นหน้าที่เชิงเทียนรักษาบ้านเมือง ตรวจตราหน้าที่ทั้งกลางวันกลางคืน หน้าที่ของผู้ใด รักษาหน้าที่ของผู้นั้น แล้วจึงขุนนางเจ๊กทั้งสิ้นคือ หลวงไชฎีก หลวงทองสือ หลวงเนาโชติ หลวงเล่ายา ทั้งสี่คนกับพวกเจ๊กเป็นอันมาก จึงอาสาออกไปตีค่ายสวนพลู (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๔๓๕)

ตัวอย่างนี้จะเห็นว่า ผู้ใด ได้รวมเข้าเป็นหน่วยเดียวกันแล้ว เพราะไม่สามารถแทรกคำอื่นลงในระหว่างคำได้ เช่น *ผู้คนใด

เกณฑ์ข้อ ๒ ปรากฏในรูปคำซ้ำทุกส่วนได้ เนื่องจากถ้าคำสรรพนามเป็นคำประสมจะต้องซ้ำส่วนประกอบของคำนั้นทุกส่วน ตัวอย่าง

- (๒) จุงให้ผลบุญอันกระทำนี้ได้ไปถึงเขาทุกหมู่ผู้คน จุงได้ถ้วนโลกาติสุข ได้ลาภ จุงบาปเขาหายตาย จุงให้เขาไปเกิดเมืองฟ้าเมืองบน ในตนเขาอยู่มลากอยู่ดี อย่าใช้เจ็บเจ็บเหน้อยเมื่อยห้านคร้านอดเป็นหิดเป็นผิด้งอัน ด้วยผลบุญอันกุปรารณานิโส จักเกิดแห่งใดแห่งใดก็ดี ขอจุงให้กูเป็นผู้มีสิริ (จารึกคำอธิษฐาน ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๑)

- (๓) มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวท่านใช้ให้เป็นราชทูต ถือพระราชสาส์นไปแห่งใด ๆ แลท่านสั่งแก่ตนประการใดให้ตนจำเอาข้อรับสั่งพระเจ้าอยู่หัวนั้นจงหมั้น อย่าลวง อย่าหลง อย่าลืม ให้ว่ากล่าวตามพระเจ้าอยู่หัวตรัสสั่งนั้น (กฎหมายตราสามดวง : ๕๐๑)
- (๔) มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวมีทีเสด็จไปแห่งใดใด ท่านหมิให้ขุนมุนนายอนาพชาบาลแลผู้คนบ่าวไพร่ไปกันโขกรุกรახบ้านถิ่นตระหลาดประสาธเรือกสวน เกบเอาเผือกมันอีกสรรพผลาผลแลสรรพสิ่งของเขาสักอันเลย (กฎหมายตราสามดวง : ๕๐๒)

ตัวอย่างข้อ (๒) แสดงว่า แห่งใด เป็นคำประสมเพราะมีการซ้ำส่วนประกอบทั้ง ๒ ส่วนเป็น แห่งใดแห่งใด อย่างไรก็ตาม การซ้ำคำประสมอาจแสดงด้วยรูปไม้มกเป็น แห่งใด ๆ ดังตัวอย่างข้อ (๓) ส่วนตัวอย่างข้อ (๔) แสดงว่า แห่งใด ไม่ใช่คำประสมเพราะไม่ได้ซ้ำทุกส่วน ซ้ำเฉพาะส่วนหลังเพียงส่วนเดียว ส่วนในด้านความหมายจะเห็นได้ว่า แห่งใดแห่งใด และ แห่งใด ๆ ในข้อ (๒)-(๓) แตกต่างกับแห่งใดใดในข้อ (๔) เพราะถ้าเป็นคำประสมจะให้แทนสถานที่ซึ่งกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในบริบทของการสนทนา แต่ถ้าเป็นนามวลีหน่วยหลักและหน่วยขยายจะมีความสัมพันธ์กันแบบส่วนย่อย-ส่วนรวม จะใช้อ้างถึงคำนาม ที่ ซึ่งเคยกล่าวถึงแล้วในบริบทของการสนทนา ดังนั้น แห่งใดแห่งใดหรือ แห่งใด ๆ จะหมายถึงสถานที่ทั่วไป จะเป็นแห่งใดก็ได้ ส่วน แห่งใดใด จะหมายถึงสถานที่เฉพาะในจำนวนที่กล่าวถึงเท่านั้น

เกณฑ์ข้อ ๓ สามารถย้ายตำแหน่งคำประสมไปได้ต้นประโยคได้ จากตัวอย่างข้อ (๕)-(๗) จะเห็นว่าเมื่อต้องการย้ายคำว่า เมื่อใด จันใด เท่าใด ซึ่งเป็นคำประสมที่มีตำแหน่งอยู่หลังคำกริยาไปไว้ในตำแหน่งต้นประโยคเพื่อเน้นความ ก็ต้องย้ายส่วนประกอบทุกส่วนไปพร้อมกัน จะย้ายเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ ตัวอย่าง

- (๕) แลนางแก้วมีพระพักตร์เกลากลิ้งหมดใสงามนั้กหนาแล เนื้อแลหนังอ่อนดั่งสำลีอันท่านสะพัดได้ละร้อยคาบ แลชุปเปรียงประโคจามจรีอันใสงามนั้กหนา เมื่อใดตัวพระยามหาจักรพรรดิราชนั้นเย็นแลหนาวใส ตัวนางแก้วนั้นอุ่น (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๓๒)
- (๖) ถ้าว่าผู้เป็นเจ้ามิเชื่อบุญข้าได้ ข้าจะให้ผู้เป็นเจ้าเชื่อบุญข้าอันข้าได้กระทำมาแต่ก่อนโพ้นมาตรแต่แหวนข้า ๒๐ ดวงนี้อันมีในมือข้า ๑๐ นิ้ว เมื่อข้าบมิได้ให้แต่ผู้เป็นเจ้า จันใดผู้เป็นเจ้าจะเอาได้ อัญเชิญท่านถอดเอาโดยใจท่านเถิด (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๗๓)

- (๗) ข้าพเจ้าให้ล่ามถามนายกำปั่นต้นหนว่า แต่เมืองโยกะตราจะไปกรุงศรีวัฒนบุรีลังกาทวีป เป็นทางเท่าใด แลลมดีพัดกล้า พัดเป็นกลาง พัดเบา เท่าใดจะถึง และจะไปทิศใด (จดหมายเหตุสมัยอยุธยา : ๖๓)

เกณฑ์ข้อ ๔ ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยนามได้ ในตัวอย่างข้อ (๘)-(๑๐) จะเห็นว่า บุญอันใด ขุนผู้ใด เพลาเมื่อใด เป็นหน่วยนาม อันใด ผู้ใด เมื่อใด ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายของหน่วยนาม และเมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายต้องปรากฏพร้อมกันทั้งสองส่วน จะแยกปรากฏเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เช่น *บุญอัน *ขุนผู้ *เพลาเมื่อ แสดงว่า อันใด ผู้ใด เมื่อใด เป็นหน่วยเดียวกัน ตัวอย่าง

- (๘) ผู้ใดกระทำบุญอันใดได้ เทพदानั้นเขียนชื่อผู้นั้นใส่ในแผ่นทองสุก แล้วทูนใส่เหนือหัวไป ถึงพระยายมราช พระยายมราชก็จับใส่หัว แล้วก็สาธุการอนุโมทนายินดีด้วย. (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๐)
- (๙) ขุนผู้ใดกระทำชอบด้วยธรรมดั่งอัน ขุนผู้นั้นกินเมืองเหิงนานแก่กม ขุนผู้ใดกระทำชอบด้วยธรรมดั่งอัน ขุนผู้นั้นบมียืนเียงเหิงนานเลย (จารึกนครชุม ด้านที่ ๒ บรรทัดที่ ๔๕)
- (๑๐) อนึ่งเพลาเมื่อใดสมเด็จพระยาจกัโรใจมาไหว้สมเด็จพระมหาธาตุกิติ ธาตุมหาธรรมราชาธิราชบพิตรกิติ เราบมีอจากระทำสรรพอุปพรพานตรายแด่เจ้าพระยา (จารึกเจดีย์น้อย ด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๕)

๓.๗ การจำแนกหมวดคำสรรพนามออกจากหมวดคำคุณศัพท์

จากการสำรวจข้อมูลผู้วิจัยพบว่านอกจากอนิยม-ปฏิเสธสรรพนามจะทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นคำคุณศัพท์ได้อีกหน้าที่หนึ่งด้วย ดังนี้

- (๑) ก. ไค เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยา ตัวอย่าง

พระยาอชาตศัตรูตระหนักตกใจนักหนา จึงแล่นหนีเข้าไปสู่อารามพระพุทธิเจ้าด้วยตัววนักหนา ไซติกเศรษฐีลุ๊กขึ้นจากที่นั่น แลถามพระยาว่าตั้งนี้ วันนี้เป็นไค พระองค์ผู้เป็นเจ้า จึงมาตัววนักหนาปานฉนี้ (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๗๒)

ข. ไต เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

ฉิพระอาทิตย์ข้ามพืชนาควิถี ถือว่าจากตุลแลมาในพิจิกนั้นแล เถิงเดือน ๑๒ วันไต ว่า พ้นเมื่อฝนวันนั้นแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๒๕๗)

(๒) ก. ไร เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำบุพบท ตัวอย่าง

อันดาบทรงของพระนเรศที่คาบแล้วป็นค้ำยขึ้นไปในวันนั้น ก็ยังปรากฏเป็นรอยพระทนต์ คาบนั้นมีอยู่ตัวดาบ อันดำนั้นทำด้วยนอแล้วประดับพลอยแดง อยู่ในโรงแสงซ้าย อัน ชาวแสงนั้นเชิญออกชำระที่ไคแมนมีบาดก็ไม่ได้ อันพระแสงองค์นี้กินเลือดคนอยู่ อัตรแต่ไรมา (คำให้การขุนหลวงหาวัด : ๓๑๗)

ข. ไร เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

อนึ่ง ข้อพระราชปุจฉาว่า ปรัชตูปชีวิโนเปรต เป็นเศษบาปจากนรกแล้ว เหตุไรจึงมีอายุ ยืนกว่าสัตว์ในอเวจีนั้น ข้อนี้เป็นโทษด้วยเบียดเบียนของท่านอุทิศไว้แก่สงฆ์ประมาณ เก้าหมื่น และของอันท่านอุทิศถวายแก่พระเจ้า และโทษอันเผาโรงงานเป็นมหันตโทษ ใหญ่หลวง ตายแล้วได้ไปตกนรกขุมเล็กขุมน้อยแต่กัลป์แผ่นดินครั้งศาสนาพระปุลสสะสัมมา สัมพุทธเจ้านั้นมาได้ ๙๒ กัลป์ จึงถึงภัทรกัลป์อันนี้ ครั้นพ้นนรกแล้วจึงได้มาบังเกิดเป็น เปรต มีอายุยืน ๓ พุทธรันดร (พระราชปุจฉาในรัชกาลที่ ๑ : ๖)

(๓) ก. ผู้ใด เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยา ตัวอย่าง

อันว่าปรางค์ในปราสาทที่พระยามหาจักรพรรดิราชาเจ้าอยู่นั้น ๓ มิพักตามประทีปแล ขวาลาเลย หากส่องอยู่ด้วยรัศมีแห่งจักรแก้วนั้น ส่องไปให้รุ่งเรืองทั่วทุกแห่ง แม้วัน กลางคืนก็ดีเหมือนดังกลางวันนั้นแล ผู้ใดแลมีใจจะใคร่ให้มืดใส่ ก็มีดไปโดยใจเขา ผู้นั้นแล (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๒๒)

ข. ผู้ใด เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

เข้าหนมทั้งหลายทั้ง ๑๖,๐๐๐ แลกับดวงหนึ่งนี้ใส่ กุศอดพระธำมรงค์จากมือกู กูเอาใส่ ไว้ในเข้าหนมนั้นแลกุศธิษฐานว่า นางผู้ใดมีบุญใส่ จงได้เข้าหนมอันกุใส่แหวนนี้เกิด

แลสู่ทั้งหลายจงอธิษฐานในใจสู แลเลือกเอาละคนละดวงโดยชอบใจแห่งสูเถิด
(ไตรภูมิพระร่วง : ๑๕๕)

(๔) ก. อันใด เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยา ตัวอย่าง

ถ้าจะให้สัตว์สี่สตาพรทุกอัน ให้เอาดอกไม้ดอกบัวบูชาทุกวัน จะปรารถนาอันใด ก็ได้ทุก
ประการแล (จดหมายเทศสมัยอยุธยา : ๗๗)

ข. อันใด เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

บุญทั้ง ๑๐ จำพวกนี้ แลอันแลอันมีบุญอันเป็นอากรมณแล ๖ โสธ บุญอันใดอันเป็น
อากรมณสิ้น (ไตรภูมิพระร่วง : ๑๗๗)

(๕) ก. ไหน เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำบุพบท ตัวอย่าง

ก็ถ้าจะมีผู้ถามว่า ตำราพิพากษาความเป็นยุติธรรมแลอัยการนี้เกิดมาแต่ไหน จึง
เหมือนกันทุกบ้านทุกเมือง ผู้ที่ถือศาสนาต่าง ๆ กันเล่าความไปต่าง ๆ ต้องกันบ้างไม่ต้อง
กันบ้าง (ประชุมพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ : ๑๓๐)

ข. ไหน เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

ครั้งเพลabay ให้กระทำเป็นเครื่องสักการบูชา เป็นต้นว่า รูป เทียน ธงผ้า ธงกระดาศ
พวงดอกไม้ต่าง ๆ ไปบูชาข้างในข้างนอกพระอุโบสถ พระวิหาร ลานพระเจดีย์ ลานพระศรี
มหาโพธิ อารามไหนก็ตามแต่จะศรัทธา ครั้งเพลาคำให้ตามโคมตามประทีปทุกหน้าบ้าน
หน้าร้าน หน้าเรือน หน้าแพ จงทุกแห่ง (ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ ๓ : ๑๐๒)

(๖) ก. ที่ไหน เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยา ตัวอย่าง

นี่แลเห็นอยู่ว่าเมฆฝนตั้งมาทั้งแปดทิศ เมฆประชุมมีดขึ้นที่ไหน ก็เป็นฝนขึ้นที่นั่น จะ
กำหนดแน่ว่ามาแต่ป่าหิมพานต์อย่างไรได้ คำที่ว่านาคเล่นน้ำบันดานให้ฝนตก จะเล่นจริง
หรือไม่จริงก็ไม่มีผู้ใดเห็นเป็นพยาน (หนังสือแสดงกิจจานุกิจ : ๑๒)

ข. ที่ไหน เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

ที่กล่าวว่าเทพบุตรองค์หนึ่ง มีนางเทพธิดาเป็นบริวารนับหมื่นนับแสนนั้น ผู้หญิงที่ไหน จะไปเกิดเป็นเทพธิดาเล่า ผู้หญิงจะมีไปสวรรค์มากกว่าผู้ชายฤ

(หนังสือแสดงกิจจานุกิจ : ๑๒๘)

(๗) ก. เมื่อใด เป็นคำสรรพนาม ปรากฏในตำแหน่งหลังคำกริยา ตัวอย่าง

มีพระโองการถามว่า เมื่อเจ้าพระยาสงขลาคายได้สติอยู่หรือ จะเผาเมื่อใด ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลากราบทูลว่า เมื่อเจ้าพระยาสงขลาคายนั้นได้สติดีอยู่ แลสั่งไว้ว่าศพนั้นอย่าให้เผา กลัวจะร้อนสั่งไว้ให้ฝัง (จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เล่มที่ ๒ : ๒๖)

ข. เมื่อใด เป็นคำคุณศัพท์ ปรากฏในตำแหน่งหลังคำนาม ตัวอย่าง

เนื้อความไตรภูมิภณนี้มีในกาลเมื่อใดได้ และมีแต่ในปีระกาไฟน เมื่อศักราชได้ ๒๓ ปี ปีระกาเดือน ๔ เพ็งวันพระหส์บตีวาร (ไตรภูมิพระร่วง : ๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าคำที่ขีดเส้นใต้ในข้อ ก และข้อ ข มีรูปเดียวกัน แต่ทำหน้าที่คนละหน้าที่ กล่าวคือ ในข้อ ก เป็นคำสรรพนามเพราะทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยนาม ส่วนในข้อ ข เป็นคำคุณศัพท์เพราะทำหน้าที่ขยายคำนาม ดังนั้นเกณฑ์ที่สามารถใช้จำแนกคำสรรพนามและคำคุณศัพท์ที่มีรูปเดียวกันออกจากกันคือคำสรรพนามจะไม่ประกอบหลังคำนาม ส่วนคำคุณศัพท์จะต้องประกอบหลังคำนาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่ศึกษารวมไปถึงคำคุณศัพท์ดังกล่าวเพราะอยู่นอกขอบเขตที่กำหนดไว้

ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดคุณสมบัติของอนิยม-ปฤจชาสรรพนาม ตลอดจนเสนอภาพรวมของอนิยม-ปฤจชาสรรพนามที่พบตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ในบทที่ ๔ จะเป็นการจำแนกรูปและจำนวนของอนิยม-ปฤจชาสรรพนามในแต่ละสมัยต่อไป